

IPN na konferencji „Dwie drogi rewolucji. Rok 1956 w Polsce i na Węgrzech”

28.5.2026 - | Instytut Pamięci Narodowej

W dniach 28-29 maja 2026 roku w Budapeszcie trwa konferencja pt. „Dwie drogi rewolucji. Rok 1956 w Polsce i na Węgrzech”. W wydarzeniu bierze udział zastępca prezesa Instytutu Pamięci Narodowej dr hab. Karol Polejowski.

Konferencja w szerokim kontekście ukazuje co wydarzyło się na Węgrzech i w Polsce w 1956 r.: bunt poznański, przemiany polskiego października i powstanie w Budapeszcie – które politycznie zaczyna się jak polski październik, ale kończy jak bunt poznański. Przedstawia sytuację obu krajów po wojnie, instalowaniu władzy komunistycznej, przebiegu wydarzeń czerwcowych i październikowych, szeroko o wzajemnych relacjach i polskiej pomocy dla Węgrów w czasie i po powstaniu. W każdym panelu słyszymy obok siebie głos polskiego i węgierskiego historyka. Konferencję zakończy debata, w czasie której wydarzenia te porównywane się też z innymi buntami w bloku sowieckim zakończonymi zbrojną interwencją: Berlin i Pilzno w 1953, Praga w 1956.

Podczas otwarcia konferencji, zastępca prezesa IPN dr hab. Karol Polejowski podkreślił, że musimy pamiętać o tych, którzy swoje życie kładli na szali walki o wolność, z której dzisiaj możemy korzystać:

- "Bardzo często podkreśla się wielowiekowe serdeczne relacje między Polakami i Węgrami. Ale pomimo tego, że sięgają one okresu średniowiecza, tak naprawdę zawsze wracamy do wieku XIX i XX. Do walki Węgrów o wolność w latach 1848-49 i udziału Polaków w tej walce. Do pomocy węgierskiej udzielanej Polsce walczącej z bolszewickim najazdem w roku 1920. Do tego, że węgierskie oddziały, które w czasie II wojny światowej stacjonowały na ziemiach polskich, przez Polaków nie były uznawane za okupacyjne. Wprost przeciwnie, dowódcy węgierscy ściśle współpracowali z Armią Krajową i polskim antyniemieckim ruchem oporu. I oczywiście do roku 1956, kiedy w to braterstwo polsko-węgierskie osiągnęło swoją absolutnie dojrzałą postać.

W czasie spotkania zastępca prezesa IPN wręczył medale Reipublicae Memoriae Meritum. Odznaczenie przyznawane jest za wybitne zasługi w działalności publicznej i społecznej dla upamiętniania historii Narodu Polskiego w latach 1917-1990 oraz wspieranie Instytutu Pamięci Narodowej w działalności edukacyjnej, naukowej i wydawniczej.

Uhonorowani:

- Dominika Teske – medal złoty
- Ádám Dergán – medal złoty
- Imre Molnár – medal złoty
- Réka Földváryné Kiss – medal srebrny
- Áron Máthé – medal srebrny

Konferencji towarzyszy wystawa „Rozstrzelane Miasta 1956” dostępna w siedzibie Komitetu Pamięci Narodowej (NEB) od 28 maja do 30 czerwca 2026 roku.

Wydarzenie zorganizowane przez Instytutu Pamięci Narodowej, Komitet Pamięci Narodowej (NEB),

Instytut Polski w Budapeszcie oraz Fundację im. Wacława Felczaka.

* * *

Program konferencji

Dzień I, 28 maja 2026

- **10.30-11.15 Otwarcie konferencji**

dr hab. Karol Polejowski (IPN), dr hab. Réka Földváryné Kiss (NEB), Jarosław Bajaczyk (Instytut Polski w Budapeszcie), dr Pál Attila Illés (Fundacja im. Wacława Felczaka)

- **11.15-12.05 Panel 1. Instalacja reżimu komunistycznego**

- W Polsce – dr hab. Filip Musiał (IPN Kraków)
- Na Węgrzech – dr hab. Pál Germuska (NEB)
- Debata

12.05-12.25 Przerwa

- **12.25-13.15 Panel 2. Stalinizm**

- W Polsce – dr Maciej Korkuć (IPN Kraków)
- Na Węgrzech – dr hab. Barbara Bank (NEB)
- Debata

- **13.15-14.05 Panel 3. Odwilż - od śmierci Stalina do referatu Chruszczowa**

- W Polsce – dr Rafał Opulski (IPN Kraków)
- Na Węgrzech – dr Attila Kolontári (NEB)
- Debata

14.05-14.45 Przerwa

- **14.45-16.25 Panel 4. Bunt**

- Poznański czerwiec – dr hab. Rafał Reczek (IPN Poznań)
- Polski październik – dr Paweł Sasanka (Instytut Pileckiego)
- Powstanie w Budapeszcie – dr hab. Réka Földváryné Kiss (NEB)
- Odwet po 4 listopada na Węgrzech – dr Attila Szakolczai (NEB)
- Debata

Dzień II, 29 maja 2026

- **9.30-10.20 Panel 5. Między Warszawą a Budapesztem**

- Akcja pomocy – dr Pál Attila Illés (Fundacja im. Wacława Felczaka)
- Solidarność na wiecach, w prasie, w literaturze – dr Michał Wenklar (IPN Kraków)
- Debata

- **10.20-11.10 Panel 6. Krajobraz po bitwie**

- Mała stabilizacja w Polsce – dr Wojciech Frazik (IPN Kraków)
- Kadaryzm na Węgrzech – dr Gábor Csikós (NEB)
- Debata

11.10-11.30 Przerwa

- **11.30-13.00 Dyskusja panelowa**

- Środkowoeuropejskie bunty: Berlin i Pilzno 53, Poznań i Budapeszt 56, Praga 68 - dr

Michał Przeperski (Muzeum Historii Polski w Warszawie), dr Filip Gańczak (IPN Warszawa), dr Áron Máthé (NEB)
◦ Moderator: dr Imre Molnár

* * *

Réka Kiss: Węgierska rewolucja i walka o wolność w 1956 roku

Powstanie 1956 r. to najbardziej znany, także na arenie międzynarodowej, rozdział w historii Węgier XX w., jak również znaczący epizod zimnej wojny. Pierwsza na Starym Kontynencie antytotalitarna rewolucja nie tylko była doniosłym światowym wydarzeniem, lecz przez dziesięciolecia stanowiła pewien symbol w Europie rozdzielonej żelazną kurtyną.

W epoce nowoczesnych mediów Węgry znalazły się nagle w samym centrum zainteresowania światowej prasy – w ciągu kilku dni przybyło do kraju 150 korespondentów zagranicznych. I choć konflikt wojenny wokół Kanału Sueskiego z 29 października 1956 r. odwrócił uwagę od wydarzeń nad Dunajem, to jeszcze przez wiele miesięcy informacje na ich temat należały do ważniejszych.

Fotografie i materiały filmowe z niezwykłą intensywnością ukazywały wstrząsające obrazy rewolucji 1956 r.: jej niespodziewany wybuch, sposób, w jaki studenci i robotnicy, prości ludzie walczyli niemalże gołymi rękami z jednym z supermocarstw ówczesnego świata, w końcu dramat związany z ponownym pojawieniem się sowieckich czołgów i utopieniem we krwi wolnościowej walki.

Październik 1956 r. stał się symbolem z jednej strony antysowieckiego oporu, pragnienia wolności wznoszącego się ponad realną politykę, a z drugiej – brutalnych represji, zemsty władzy komunistycznej. Wystarczy odnieść się do dwóch emblematów: okładki magazynu „Time” przedstawiającej węgierskiego bojownika o wolność, wybranego na Człowieka Roku, oraz często cytowanych fragmentów opublikowanego w Paryżu 23 października 1957 r. artykułu *Węgierska krew* światowej sławy francuskiego pisarza-filozofa Alberta Camusa.

W państwach bloku wschodniego aż do upadku systemu komunistycznego o rewolucji węgierskiej nie można było swobodnie mówić. Publicznie obowiązywała wyłącznie oficjalna narracja partyjno-państwowa, traktująca zryw '56 jako spisek kontrrewolucyjny. W ciągu trzech dekad od zmiany ustroju rozwijające się badania historyczne wzbogaciły naszą wiedzę o wiele nieznanych wcześniej danych.

Jednocześnie interpretacja 1956 r. wyciągnęła na światło dzienne wiele nowych pytań. Chciałabym pokrótce pochylić się nad trzema z nich:

1. 1) Jakie przyczyny, przesłanki doprowadziły do wybuchu rewolucji? Dlaczego to wszystko wydarzyło się akurat na Węgrzech?
- 2) Jakie były główne cechy rewolucji węgierskiej oraz walki o wolność?
- 3) Czym charakteryzowały się represje stosowane przez ekipę Jánosa Kádára po powstaniu węgierskim?

Fragment tekstu z „Biuletynu IPN” nr 10/2021

Réka Kiss: *Węgierska rewolucja i walka o wolność w 1956 roku* - przeczytaj całość na portalu przystanekhistoria.pl

Polecamy materiały Instytutu Pamięci Narodowej:

- Michał Wenklar: *Węgierska rapsodia '56 w polskiej prasie*
- Gyula Csics, *Węgierska rewolucja 1956. Pamiętnik dwunastolatka*

- *Polsko-węgierskie mosty przyjaźni. Biografie*, red. Krystyna Łubczyk, Miklós Mitrovits
- Rafał Reczek, Áron Máthé, Stanisław Jankowiak, Rafał Kościański, *Miasta Wolności. Poznań-Budapeszt 1956*

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/242881,IPN-na-konferencji-Dwie-drogi-rewolucji-Rok-1956-w-Polsce-i-na-Wegrzech.html>